

Dr. Ferenczy Géza ünneplése.

Dr. Ferenczy Géza ügyvédnek, az Unitárius Irodalmi Társaság elnökének a marosvásárhelyi Ügyvédi Kamara előterjesztésére a Kolozsvári Magyar Királyi Ferenc József Tudományegyetem arany-doktori diplomát adományozott. Ezen alkalomból Dr. Ferenczy Géza 50 éves ügyvédi és közéleti tevékenységének elismerésére a marosvásárhelyi Ügyvédi Kamara a háromszékmegyei Helyi Bizottsággal együtt 1943. augusztus 22-én Sepsiszentgyörgyön a vármegyeház dísztermében bensőséges ünnepélyt rendezett Dr. Ferenczy Géza tiszteletére.

A Magyar Hiszekegy elmondása után *Dr. Z. Sebess Jenő* ügyvédi kamarai elnök tartott elnöki megnyitót. Majd *Dr. Fekete Gyula* ü. k. titkár a következő ünnepi beszédet mondotta:

Mélyen tisztelt Díszközgyűlés, Kedves Kartársunk!

Úgy érzem, hogy ebben a pillanatban mindannyian a munka és a kor tiszteletétől áthatva — lélekből fakadó — ünnepet ülünk. Átérezzük mindazokat a kötelességeket, melyek a magas kort és a fáradhatatlan munkást illetik, az ifjabb nemzedék részéről. Eljöttünk ide, hogy a mi ünnepelt Kartársunk előtt — az ő szűkebb hazájában — meghajtsuk az elismerés és hálánk lobogóját. Elhoztuk azoknak a jókivánságait is, akik itt nem jelenhettek meg és nem tehetnek bizonyosságot velünk együtt arról a tiszteletről, mellyel az ünnepelttel szemben viseltetnek.

Ma, amikor a világ mind a négy sarkán ég és keresztény polgári társadalom vívja ádáz harcát a hitetlenséggel, fokozott mértékben van szükség a múlt és a nagy érdemeket szerzett egyének tiszteletének kihangsúlyozására, hogy abból a további küzdelemre erőt és példát meríthessünk.

Az ember élete két útvonalon mozog. Egyik a család

keretei között zajlik le, másik pedig a közélet porondján. A családi élet szűk keretek és a külvilágot nem érintő területen mozog. Ennek mozzanatai az egyéni tevékenységnek csupán a faj és családfenntartás iránti munkásságát érintik. A család szűk világa az egyén boldogságának, örömének a területe, ahol mások tudta nélkül jelentkezik az öröm, a bánat, a szenvedés, a jóllét és a nyomor is aszerint, ahogy arra a Gondviselés az egyes embereket elhívja. Itt jelentkeznek az öröm legszebb percei a kis gyermek gagyogásában, a felnőtt haladásában, a jövő kibontakozásában és érvényesülésében. De jelentkezik a bánat is, ha a kitűzött célok nem valósíthatók meg, a reménységet és jövőt biztosító vérünket el kell veszíteni, meg kell siratni. Mindezek azonban csak a család keretei között, annak hajlékában zajlanak le és a közösségre csupán a részvét vagy együttérzés alakjában hatnak s arra különösebb befolyással nincsenek.

A közélet pedig már a nemzetegységek, a társadalom bizonyos osztályait, a faj és felekezet érdekeit érinti és van azokra kihatással. A közélet embere mindig a forumon mozog, mindenkinek a szeme rajta csüng, tőle vár minden jót, irányítást és őt bírálja, dicséri vagy kárhoztatja, aszerint ahogy elkívánja tőle munkásságának az eredményét. A közélet a bírálatban sohasem részrehajló és aki magát a közélettel jegyezte el és annak céljait igyekszik szolgálni, el kell legyen készülve arra, hogy inkább a rosszindulatú bírálat és elgáncsolás fogja kísérni működését, mint az elismerés és dicséret. A közéleti munkás tehát csak önzetlen munkát végezhet, mert azért jutalom nem jár s az elismerés csak saját lelkének megnyugtató érzése lehet.

Szolgálni a közösséget, irányítani a nemzetet, a fajt, a felekezetet és társadalmat nemes feladat, ami önzetlen és eltökélt egyént tételez fel. Akik tehát a közéletet irányítják, a legnemesebb munkát fejtik ki, mert ők egyéni életüket elhanyagolva a köz érdekében fejtene ki munkásságot, áldoznak azért időt, vagyont és fáradságot. Nem igazságos, de mégis úgy van, hogy a közéleti munkás érdemeit sohasem a saját kora, hanem az utókor, a történelem ismeri el s ez igyekszik jóvátenni azokat a hibákat, melyeket a nagy emberrel szemben a saját kortársai követtek el. Számtalan példa van erre a népek történetében. Szükségtelen ezekből a példák közül akárcsak

egyét is felemlíteni és elegendő, ha az emberiség jóltevőjének a szomorú történetét emlitem, akit a kortársai megfeszítettek. Ma hozsánnát kiáltott neki a nép, holnap halálát követelte. Ilyen a sorsa mindazoknak, akik a közösségért munkálkodnak. Ha nem is megfeszítés a jutalom, de a magatartás és viselkedés azzal egyértelmű.

A mi most ünnepelt kartársunk életét nem hasonlíthatjuk egy átlagos ember életéhez, mert ő életének az útjait csak egy vágányon a közélet göröngyös útjain vezette. Isten akarata családdal nem áldotta meg és a családi élet nemes tartalmát is csak nagyon rövid ideig ismerhette s aztán magára maradt, hogy egy hosszú életen át a közösségért, a székely fajaért fejtsen ki tevékeny és áldásos munkásságot.

Ez a munka nem volt egyszerű és mindennapi munkásság, ahol az egyén teljesítményét a mindennapi megszokott mederben folytatja, hanem az magába zárta az egész székely fajt és annak minden tagját és ezekért fejtett ki önfeláldozó tevékenységet. Gyermek helyett gyermekeinek fogadta a székelység minden tagját, hogy azoknak jövőjét, megélhetését elősegítse és fennmaradását biztosítsa. Hitt abban, hogy az emberek életét egy egy isteni akarat irányítja, ami a lélek buvárok szerint nem egyéb, mint a „categorikus imperativus”. Ez az isteni akarat mutatott utat minden munkájában. Isten akarata, hogy egyéni életét a közéleti munkássággal cserélje fel. Ez az isteni akarat adott tevékenységéhez erőt és kitartást. Ez sugalta neki, hogy ne csak lelki, hanem anyagi támogatást is adjon azoknak, akiknek jövőjét és fennmaradását kimunkálni, célul tűzte ki.

Az ember életének folyását, a szülői házból, magával hozott útbaindítás irányítja. Ő a szülői házban sem látott egyebet, mint amit életében gyakorolt. Az egyszerű és munkás egyházi lakban megszokta a szerénységet, igénytelenséget és a közéleti munkát. Az apa nem tett egyebet, mint munkálta az egyház érdekeit, tanított, nevelt és gyermekeit ugyanebben a szellemben nevelte. Hogy aztán ő is nem az egyházi munkát választotta élethivatásul, talán éppen a magasabb eszméket tartalmazó lelke akadályozta meg és az, hogy a szabad közpályán többet tehet azokért, akiket lelkébe zárt. Mert valójában egyházi szolga, pap volt ő egész életében, a közélet papja, aki szent hivatásának tartotta hirdetni a krisztusi szeretetet és az önfeláldozó munkát.

Már a régi békevilág ilyen munkakörben találja. Akkor a közszükséglet még nem kívánt olyan beható nemzetmentő munkát. Mégis mint a szűkebb otthonának a képviselője, a székelység igazi képviselője és érdekeinek védelmezője fejtett ki felbecsülhetetlen munkásságot. Tudta, hogy a székelység még a maga hazájában is mellőzött volt és védelemre szorult.

Igazi tevékenysége akkor bontakozott ki, amikor arra legnagyobb szükség volt. A világháború vérzivatarára — annak ellenére, hogy a központi hatalmak hadserege mindenütt ellenséges földön állott — a hadsereg ellenállását megtörte és a fegyverletételhez vezetett. Nem akarom keresni ennek az okait, mert azt a történelem hivatott megtalálni, de hiszem, hogy az alattomos aknamunka eredményezte a lelki ellenállás megtörését s ez vezetett a gyászos Trianonhoz. Az ország, melynek hadserege a csodákkal határos diadalokat aratta, letiporva feküdt az ellenség kénye kedvére. Szűkebb hazánk, a Székelyföld idegen uralom alá került és ezzel megkezdődött a kálvária és nehéz küzdelem, ami 22 esztendeig szakadatlanul veszélyeztetve a nemzet fennmaradását, intézményeinek életét és jövőjét, — folytatódott.

Ebben a küzdelemben volt élharcos a mi kedves kartársunk és vezér nemcsak egyháza, hanem az egész erdélyi magyarság részére. Nem mi, hanem az erdélyi magyarság és a magyar unitárius egyház hivatott arra, hogy annak a munkásságnak az értékét megbírálja és közkinccsé tegye, amit kifejtett ennek a két egységnek az érdekében. Ha beszélni tudnának azok a falak, melyek tanubizonyságai voltak annak a sok töprengésnek, amelyeket egyházáért, annak intézményeiért fejtett ki, úgy hiszem, soha el nem muló emlékeket vihetnénk magunkkal. Hányszor vállalta még szabadságának a kockázatásával is azokat a súlyos következményeket, melyek azokkal szemben következnek be, akik az állam törvényeit áthágják. Mert az intézmények fenntartása, azoknak táplálása csak az anyahaza segítségével volt megvalósítható és annak utalása csak az ő egyéni felelősségére történt. Nem riadott vissza semmitől, mert tudta és hitte, hogy ez a nemzet nem veszt el és annak ezerötszázestendő múltja folytatódni fog. Mindig bátran szembeszállott állami elnyomó akarattal és megvédte a reábizott értékeket. A gond és az anyagi teher sokszor veszé-

lyezettette egyháza egyes intézményeit, de akkor mindig előljárt jópéldával és áldozatkészségben is és a példa nem maradt követő nélkül, mert a legszegényebb ember is sorompóba lépett és meghozta a maga áldozatát.

Meg kell emlékezmem végül arról a hivatásról is, — aminek 50 éves lezajlása adott alkalmat nekünk a mai ünnepélyre — az ügyvédi hivatásról. Szándékosan hagytam utoljára, mert ez a legnehezebb és ez volt a mi ünnepelt kartársunk részére is a legtöbb gondot okozó hivatás. Az ügyvéd élete egy örökös küzdelem. Küzdelem az ügyfél érdekében az igazságért. Küzdelem a bírósággal, hatóságokkal, küzdelem az ellenféllel és küzdelem az ügyféllel is. De az ügyvéd nemcsak ezt a küzdelmet kell végigharcolja, hanem résen kell álljon a társadalom, az egyház és a nemzet érdekéért. És ebben a túlságosan telített küzdelemben mégis mindenki az ügyvédtől vár mindent. Tőle várnak adakozást, jótékonytságot, áldozatkészséget, mert feltételezi mindenki, hogy neki arra a vagyoni lehetősége is megvan. Pedig sokszor a külső fény és máz csak látszat és a valóság nagyon szomorú. Az ügyvéd azonban nem mutathatja a szegénységet és elhagyatottságot, neki mindenben elől és jópéldával kell járnia. Ilyen az ügyvéd helyzete általában. De ha most lelki szemeink elé idézzük a 22 éves kisebbségi ügyvéd helyzetét, akkor még fokozottabb munkát és áldozatkészséget látunk. A kisebbségi ügyvéd nemcsak a székelység jogi védelmét látta el, hanem őrt állt a felekezet templomának kapujában. Védte az iskolát, szembekerült a választási csendőrrel, ült a hadbíróóság vádlottainak a padján csak azért, hogy kötelességének eleget tehessen. Mindezekért hála azonban és talán elgáncsolás és vádaskodás lett a jutalom.

Ebben a munkában is első volt a mi ünnepelt kartársunk, mert ő az ügyvédséget ilyen szellemben fogta fel és gyakorolta. A közéletben is igyekezett magának utódokat nevelni és a jutalma a vád, a rágalom és támadás lett. Nem csüggedett el azért, mert munkájának ideális értéket adott és panasz nélkül üritette ki a rágalom poharát és vont le annak a következményeit. Tudta, hogy munkája közérdeket képvisel és azt elgáncsolni egyes támadásokkal nem lehet.

A hála és elismerés azonban nem maradt el. Az a Tudományegyetem, amelyik 1892. év június 4-én a doktori diplo-

mát adta Ferenczy Gézának, megemlékezett ismét róla és aranydiplomával tüntette ki, bizonyosságául annak, hogy azt az esküt, amit mint tettekész és erős fiatalember tett, be is tartotta. Ennek a kitüntetésnek mi csak tolmácsolói vagyunk és mint az ő fiatalabb kartársai meg is kell köszönjük neki az irányítást, mit a faj, felekezet, társadalom és az ügyvédség jólétének előbbrevitelének érdekében mutatott. Követői akarunk lenni abban az életfilozófiában, aminek képviselője volt és ami nem egyéb, mint Krisztus tanítása. Krisztus az ő tanítványainak azt mondta, arról ismernek meg, hogy a tanítványaim vagytok, ha szeretitek egymást. Útravalóul Ő is ezt mondja nekünk, mert a szeretetben van az egység és az egységben az erő.

Ezzel a gondolattal adom át az aranydiplomát Dr. Ferenczy Géza bátyámnak és kívánom, hogy annak dicsőségében velünk és szűkebb és tágabb családjával együtt sokáig gyönyörköd-hessék. Az Isten sokáig éltesse!

A diploma átadása után az üdvözlések következtek.

Az Unitárius Egyház képviselőjében *Dr. Gelei József* főgondnok a következő beszédet mondotta:

Mélyen tisztelt tb. Főgondnok társam!

A kolozsvári Ferenc József Tudományegyetem tanácsa annak emlékére, hogy ötven évvel ezelőtt iktatott doktori sorába, arany diplomával tisztel meg. Az ügyvédi kar pedig ötvenéves ügyvédi működésedet ünnepli. Az Unitárius Egyház pedig osztozkodni kíván ebben az egykori Főgondnokát, mai tiszteletbeli Főgondnokát ért kitüntetésben, valamint ünneplésben, sőt feléje irányuló tiszteletet is lát a napfényes eseményben és éppen ezért engem bizott meg képviselőjével és egyben azzal, hogy Főtisztelendő Püspök Urunk és az Egyházi Képviselő Tanács meleg üdvözlését, valamint bőséges szerencsekívánatait tolmácsoljam s ugyanakkor a mi Istenünk áldását kérjem Terád, testi-lelki életed, egészséged továbbvitelére.

Osztozkodni kívánunk mind az ünnepeletésben, mind pedig lelkiörömeidben, mert nyilván tudjuk, hogy doktorrá avatásod óta eltelt drága ötven esztendőnek nagy javát szenteltesd és áldoztasd egyházad fellendítésére, nehéz ügyeink vitelére és az elmúlt szomorú esztendőkből életérdekeink hős, elszánt védelmére. Tudjuk és köszönjük ma azt is, hogy nemcsak lelket

áldoztál rajtunk keresztül a nemzetnek, hanem anyagiakban is bőségesen támogattad szegényrendű egyházunk intézményeit, fiait. Főként megjelentünk tiszteletedre nemcsak a belőled, cselekvéseid révén kisurgárázók elismerésére, hanem tanúságot akarunk tenni az előtt a legnagyobb emberi érték előtt, amit példányképnek nevezünk. Itt akarjuk kijelenti, hogy szigorú jellemed, megingathatatlan lélekjelleged, szilárd következetességed, a munkában nagy kitartásod és mindennek aljazataként egyszerű székely emberi lényed olyan örök példakép előttünk, akit jártunkban-keltünkben és minden cselekedetünkben örökké magunk előtt tartunk.

Mi jól tudjuk, hogy nem egyedül a miénk vagy s ezért is büszkéek vagyunk rád. A tiszteletedet kezdeményező kamara és a tiszteletedre felsorakozott sokaság csaknem teljesen kívülünk áll. Jól tudjuk, hogy a Te egyéni nagyságodat és Istentől áldott lelkedet nem méríthette ki az Egyháznak nyújtott áldozat. Te tudtál élni a vármegyének, a társadalmi közéletnek, sőt a politikai nemzetnek, egyetemlegesen a fajtádnak: a székely népnek. De azt is láttuk ebben a széleskörű szerepedben, hogy Te ott is a mi hitelveink értelmében munkálkodó ember vagy, láttuk, hogy Te a világot és benne a nemzetet nem csupán Isten kegyelméből valónak nézted, hanem tudtad, hogy Isten elsősorban egy nagy felelőséget ruházott ránk e Világért, másodsorban pedig eleven cselekvésre, hős és veritékes küzdelemre teremtett bennünket. S mivel te mindig rendületlen bátorsággal küzdöttél a magyar életsors megtartásáért és fellendítéséért, ezért tudtuk terólad, hogy Te a közélet nehéz küzdelmeiben is *közülünk jöttnek* mutatkoztál. És ezért fölötte büszkéek vagyunk Rád!

Az Isten téged hosszú élettel áldott meg. Örökségként tüntetett ki vele és mégis érdemeddé vált ez a hosszú élet is, mert Te úgy sáfarkodtál ezzel az isteni adománnyal, hogy érdekesültél arra, hogy ez a szép élet az Isten, a nemzet és az Egyház dicsőségére még messzire kinyújtassék. Legyen úgy, ezt kívánjuk Isten ünnepi ajándékaként!

Az Unitárius Irodalmi Társaság üdvözlése. Elmondotta
Dr. Kovács Lajos teol. tanár:

Méltóságos Uram!

Ezen a gyönyörű lélekünnepen, amikor egy rendkívüli magyar férfiú félévszázados, gazdag tartalmú, önfeláldozó, építő

munkája részesül hivatalos elismerésben, az Unitárius Irodalmi Társaság megbízásából és nevében én is szeretnék egy néhány üdvözlő szót elmondani. Olyan ez az üdvözlő, mint amikor a gyermek tekint fel édesapjára és ebben a tekintetben mély-séges meghatódottság, szavakban el nem mondható ragaszkodás, hála, tisztelet, nagyrabecsülés és őszinte szeretet jut kifejezésre.

Ebben az ünnepi órában szívesen idézzük a múltat és tekintünk bele az Unitárius Irodalmi Társaság történetébe, melynek megteremtése és közel két és féltizedes működése elválaszthatatlanul összeforrott Méltóságod életművével.

Azokban a szomorú időkben, amikor az igazságtalan ítélet könyörtelenül darabokra szakgatta nemzeti életünket; amikor a szörnyű összeomlás után olyan kevés embernek volt helyén az esze, Méltóságod, néhai boldogemlékű Ferencz József unitárius püspökünkkel együttműködve, tisztán felismerte azt a történeti igazságot, hogy gazdag lelki kincsekkel rendelkező, magas szellemi színvonalon álló népet el lehet nyomni, meg lehet alázni, de megsemmisíteni nem lehet soha! E felismerés és annak gyakorlatban való megvalósítása által, egyházunkban végzett munkáján keresztül is, Méltóságod népünk valódi vezérének, szellemi irányítójának, jövőbe belepillantani tudó nevelőnek és mindenekfelett önzetlen lelkű Mecénásnak bizonyult.

Méltóságod az Unitárius Irodalmi Társaság szülőatyja és 1920-ban történt megalakulása óta annak legbuzgóbb, leglelkesebb, legáldozatkészebb támogatója és irányítója. Az a tény, hogy unitárius szellemi életünk történelmi múlttal rendelkező, magasszínvonalú folyóirata, a Keresztény Magvető a legnehezebb időkben sem szüntette be megjelenését és mint az Unitárius Irodalmi Társaság orgánuma történelmi hivatást teljesített, elsősorban Méltóságod érdeme, aki az Irodalmi Társaságot szellemi és anyagi tekintetben szüntelenül támogatta. És elsősorban Méltóságod érdeme az a nagyvonalú misszió is, amit a kisebbségi élet két évtizedében az U. I. Társaság értékes, léleképítő, a hitetlenségben hitet adó, a reménytelenségben reménységet nyújtó vándorgyűlések, felolvasó délutánok, pályadíjak kítűzése, szellemi munkára való állandó serkentés formájában megvalósított. Ez a misszió kimondottan nemzet- és egyházmentő munka volt, melynek igazi értékét, óriási jelentőségét a maga értéke szerint felmérni ma még talán nem is tudjuk.

Kérjük Méltóságodat, hogy drága gyermeke, az U. I. Társaság sorsát, jövőjét hordozza szívében a jövőben is.

Amidőn ebbe az örömmünnepbe boldog, áhitatos lélekkel bekapcsolódunk, kérem a Mindenhatót, hogy Méltóságodat áldja meg erővel, egészséggel, hogy szent, Istennek tetsző életművét a magyar szellemi életközösség, drága magyar népünk javára még sokáig folytathassa.

Dr. Fekete Sándor köri felügyelő-gondnok beszéde :

Méltóságos Uram! Szeretett Tiszteletbeli Főgondnok Úr!

A háromszéki unitárius egyházkör nevében mély meghatottsággal és őszinte szeretettel köszöntöm Méltóságodat ezen ünnepélyes alkalommal.

Jóleső és boldog érzéssel vállaltam ezt a feladatot, mert érzem és tudom, hogy Méltóságodnak Nálamnál nagyobb és őszintébb tisztelője és rajongója nem lehet. Szavaim könnyen jönnek, mert lelkem mélyéből valók. Szívemből szólok, mikor az unitárius egyházkör ragaszkodását és jókívánságait tolmácsolom. Az egész egyházkör meleg szeretete veszi körül ebben a percben Méltóságodat.

Hallottuk azt a sok oldalú társadalmi és egyházi tevékenységet, melyet Méltóságod kifejtett és kifejt. Én most úgy köszöntöm Méltóságodat, mint a jó, a nemes, az egész életét a hazájáért és Egyházáért élő igaz nagy embert, kinek határtalan jó szívénel, nemes gondolkodásánál, áldozatkészségénél, talán emberszeretete nagyobb.

Szeretettől volt és van áthatva minden ténykedése. Az a szeretet vezette, mely „soha el nem fogy”. Mely mindent meg tud bocsátani s mely csak a jó emberek tulajdona lehet. Jó ember Méltóságod, mert embertársa sorsa érdekli és segít a reászorultakon, mert át tudja érezni annak szükségességét. Int és figyelmeztet, jóakaratu szavát felmeri emelni az igazságtalanság ellen és harcol az igaz ügy érdekében.

Nagy jogászi judiciuma révén mélyen belelát az emberi életbe s észreveszi annak erényeit és hibáit.

Azaz 50 év, mely Méltóságod diplomája elnyerése óta eltelt, szakadatlan láncolata a szorgalmas, a dolgozni akaró és tudó — az életet megjavító munkálkodásának — s boldogan nézhet vissza reá, mely most *bearanyozza* azt a sok jót, amit

tett s amely az emberek szeretetét eredményezte és mindnyájunk igaz s önzetlen nagybecsülését hozta el.

Köszöntöm Méltóságodat, mint a székelység igaz megtestesítőjét, ki a maga erős öntudatával, mélyen gyökerező faji érzésével, nagy akaraterejével és igazságérzetével képviselője a székely fajnak s reánk mindig dicsőséget hozott és hoz. Aki mindig tudatosan és szívósan ragaszkodik az ősi tradíciókhoz, de a mai kor szavát is megérti és magáévá teszi. Kinek szervező képessége, magábabízása, egész öntudatos valója a székely vér életrevalóságát, elhivatottságát mutattja.

Élete minden gondolatát és vagyonát Hazánknak és Egyházának áldozta.

Mindig fáradhatatlan és kifogyhatatlan szívós energiával védi az igazságot. Vezetésre temett. Veleszületett nagy szónoki tehetségével harcol egyháza és hazája érdekeiért, mint kezdeményező, mint figyelmeztető, élő, őrködő lelke egyházunk életének.

Mindenkit szeret, mindenkit segít. Méltóságod igazi emberbarát. Nála jobb embert elképzelni sem tudok!

Munkabírását, egészségét, igaz magyar szívét a jó Isten tartsa meg, mindnyájunk örömére! Hazánk és unitárius Egyházunk dicsőségére!

Dr. Ferenczy Géza válasza az üdvözlésekre :

Mély meghatottsággal köszönöm, mind a mélyen tisztelt ügyvédi kamara elnökségének, mind az üdvözlőket és jókívánalmakat tolmácsoló küldöttségeknek és barátaimnak, valamint a mélyen tisztelt közönségnek azokat a szeretetteljes elismerést, tiszteletet és jókívánalmakat, melyeket a nekem juttatott „aranydiploma” átadása alkalmából kifejezni kedvesek voltak, melyekkel öntudatomat és vállaimat — hogy úgy mondjam — a roskadásig megterhelték.

Hangsúlyozottan kiemelem, hogy életem munkamezején soha nem kerestem, soha nem kértem és soha nem vártam a mai naphoz hasonló elismeréseket és kitüntetések, s bárhol ilyen természetű elgondolást észleltem, mindig kitértem előle. Az adott esetben úgy az elgondolás, mint az előkészítés és elintézés is annyira nesztelenül történt, hogy a midőn egy véletlen elszólásból — arról értesültem, már befejezett tények

előtt is állottam. Tényeket meg nem törtéنتté tenni nem lehet, — s így minden lehetőségem csak a megnyugvásra korlátozódott.

Magam már kezdő ifjúkoromban hazámnak elismert bölcsének, Deák Ferencnek — következő megállapítását, kijelentését — választottam életem irányelvül: Három hatalmat ismerek, melyeknek megnyilatkozásáért felelőséggel tartozom és pedig mindenek előtt Istent, — azután a saját lelkiismeretemet, s végül a közvéleményt. Nagy fontosságot tulajdonítok ugyan az utóbbinak is, de ha Isten és a saját lelkiismeretem előtt tisztán állok, fájdalmasan bár, de nyugodt lélekkel tűröm a közvéleménynek még kárhoztatását is. Isten és saját lelkiismeretem előtt törekedtem tisztán állani életem egész munkamezején, ezt éreztem és érzem a jelen pillanatban is. A közvélemény megnyilatkozására pedig annál kevésbé volt szükségem, mert igenis helytálló Kölcseynek az a megállapítása, hogy a lángelméken kívüli mindennapi emberek jelentősége csak egy kis lámpa, mely fényével csak egy kis területet képes bevilágítani. Közvéleményre tehát nem is kíváncsiskodhattam. Mégis a mai ünnepélyességben és megtiszteltetésben a közvélemény megnyilatkozását vélem, s ezért mond ajkam hálás köszönetet a mélyen tisztelt testületeknek és közönségnek.

Személyemre vonatkozólag mind a megtiszteltetés, mind az átnyújtás ünnepélyessége a múltakbani tényeim és eljárásaim értékelése, s így reám vonatkozólag emlékjelentőségű. A szép emlékek mindig fájdalmas érzéssel is vegyülnek, mert a mulandóság hangulatát is idézik fel. Eggyé lettek, mint a dió a héjával, — mint a csiga a házával, — mint a fény az árnyékkal, — mint a haszon a kárral. Személyemre nézve tehát a megtiszteltetés késő őszi napfény, annak derűjével, sugárfényével, de fogyatékos termelő melegével. Megnyugvást azonban az nyújt, hogy az utódok tanulhatnak a példanyújtásból, s ez a fogyatékos meleget érlelő meleggé varázsolhatja.

A nekem nyújtott aranydiploma tartalmát még nem ismerem, hasonlót sem láttam, de úgy vélem, hogy közéleti tevékenységem mellett mérlegelve van annak nyújtása által a hosszas ügyvédi gyakorlatom is. Az ügyvédség jogtudomány és jogalkalmazás, — az igazságnak kutatása és az igazság diadalának nyomvezetője. Az ész és szív közös munkája teszi azt hiva-

tássá. Az ügyvédi életpálya nemcsak becsületes kenyérkereset, hanem dísz is, ha csak az, a kit ezzel feldíszítettek el nem homályosítja. Tettekkel lehet és kell annak díszét ápolni és bokrosítani.

Legyen szabad — nem az aranydiploma tartalmából, hanem annak nyújtása tényéből egy pár okszerű következtetést levonnom, és pedig azt, hogy a Magyar Tudományegyletem azzal, hogy az ifjút a tudományban kiképezi, és részére a Dr. diplomát kiadja, még nem tekinti hivatását befejezettnek, hanem figyelemmel kíséri az ifjúnak a gyakorlati életbeni tevékenységét, eljárását, jogalkalmazását, s hol méltánylandó elismeréseket állapít meg, nem késik saját elismerését, aranydiploma nyújtással kifejezésre is juttatni. Továbbá azt, hogy Ügyvédi Kamaránk vezetősége sem elégedik meg a kamarai ügyvezetéssel, tagjai jogosult közérdekének lehető érvényesítésével stb., hanem éber figyelemmel kíséri tagjainak jogi, közéleti, társadalmi, erkölcsi tevékenységet is, s hol jelentősebb értéket állapít meg — gondolom példamutatás céljából — törekszik elismerő tényeket kiszorgalmazni, s azokat közvélemény elé terjesztéssel ismertekké tenni.

Nagyon kérek mindenkit, hogy ne minősítse ezen következtetéseimet a saját érdememet öregbítő kísérletnek, — hisz én már tovább, — vagy jobban értékesíthető nem is lehetek, hanem minősítse a szigorú tárgyilagosságnak, mely engemet annyiban érint, hogy jóleső feladatomnak érzem, hogy a Kolozsvári Tudományegyletem, mint a marosvásárhelyi ügyvédi kamaránk Vezetőségének nemes hivatás teljesítésért hálás köszönetemet nyilvánítsam.

Magyar papi házban születtem, — ennek odaadó meleg szeretete oltotta belém a hitnek, az egyetlen jó Istennek meg-ingathatatlan szeretetét és bizalmát. Törekedtem is egyházamnak közérdekeit hosszú évtizedeken át híven szolgálni, köszönöm annak elismerését, melynek nagyrabecsült főgondnok társam a jelen alkalommal is oly szívbemarkolóan kifejezést adott.

A felekezeti tanítás nevelt, s öregbítette meg bennem nemcsak az erkölcsi szabályoknak értékét és érzését, hanem annak tudatát is, hogy felebarátaim, s különösen magyar fajom tagjai között ne ismerjek, se születési, se vagyoni jogi különbségeket. Ez és az erdélyi szellem, s annak történelmi megnyilatkozásai

érlelték tudatommal azt is, hogy ne ismerjek valláskülömbőségeket se. A hit Istennek ajándéka, és ha Istennek úgy tetszett, hogy Erdélynek földjét a hímes rétek különbözőféle tarka virágokkal díszítés mintájára, — a különbözőféle felekezetek egymás mellé állításával — ékesítse, — meghajlok az Isteni bölcsesség előtt. Azért voltam és vagyok híve Erdély részünkön a felekezeti oktatásnak és a felekezetek közötti békének.

Közéleti és társadalmi tevékenységem túlnyomó részét Háromszékvármegye munkamezején teljesítettem, ismerem vármegyénk népét, annak értékét, és vezetőségének képességét. Meggyőződtem arról, hogy ezek nemcsak tudják, nemcsak képesek, de akarják is a történelmi múltnak megfelelő jobb jövőt kiépíteni, — s azért voltam és vagyok erős híve a lehető önkormányzatnak.

A múlt a jövő tükre, az események ismétlődnek a gyakorlati élet által igényelt kisebb-nagyobb változtatásokkal. A multat őrizetükben tartják és a jövő építésének munkáját dolgozzák a különbözőféle tudományos, irodalmi, társadalmi, erkölcsi, gazdasági stb. egyesületek. Nagy a feladat, nemes a hivatás. Itt szükség van minden munkaerőre. Ezért törekedtem egyesületeinkben résztvenni s csekély tehetségemnek azok hivatásteljesítésében segédkezni.

Ne méltóztasson a nagyérdemű közönség rossz néven venni, hogy mindezekre kiterjeszkedtem, de feladatomnak éreztem ismertetni hogy mennyiben voltam hű az irányelvemül választott Deák Ferenc-féle elvi állásponthez s hogy legjobb meggyőződésem szerint Isten és saját lelkiismeretem előtt mennyiben állottam és állok tisztán s most mély tiszteletet érzek és meleg köszönetet mondok az igen tisztelt közönségnek a megjelenésével és megnyilatkozásával tanusított közvélemény megnyilatkozásáért.

Ismételten és melegen köszönöm a személyem iránti nagybecsű elismerés- és jókívánságokban megnyilatkozott szeretetet s kérem hazánk és fajunk „jobb jövője” bekövetkezését és kérem az ünneplő közönségre Istennek segedelmét és áldását.

P. Szentmártoni Kálmán.

Belső emberi család sarja. Az egyházas életet örökségképpen hozta magával. Ez meg is látszott egész életén, mert nemcsak az egyház szolgálatába állott, mint tanár, hanem ezenkívül hű munkása volt unitárius egyházának és vallásának. Családjában a történetírás hagyomány. Csak nemrégén közölt nagyatyja történelmi jegyzeteiből a kolozsvári unitárius kollégium önképzőkörének alapítására vonatkozó új adatokat. Talán ez az örökölt hajlam irányította, amikor az érettségi vizsga letétele után történelem-földrajz szakos tanár lett. Tanulmányai befejeztével egyháza szolgálatába állott. Innen kezdve 38 éven át széleskörű és nagyarányú munkát végzett mint *tanár*, mint *tró* és mint *közéleti* férfiú.

Mint *tanár* ama régi gárdából való, akik nem elégedtek meg az előírt órák kitartásával, hanem a gondos nevelő éberségével kísérték a tanítványaik minden lépését. Tárgyát a legújabb módszer szerint tanította s nem elégedett meg a történelmi események ismeretével, hanem azoknak erkölcsi, vallási és hazafiúi tanulságaival is gazdagította tanítványai lelki világát. Rövid kolozsvári h. tanári működése után a székelykeresztúri gimnáziumnál lett rendes tanár, ahol hűségét egyháza azzal jutalmazta, hogy igazgatóvá választotta. Igazgatósága az idegen megszállás egyik legsúlyosabb korszakára esik. A kákán is csomót kereső idegen hatóságokkal heves összeütközésbe jött, amiért méltatlan meghurcoltatásban részesült. Ennek az lett a következménye, hogy az egyházi főhatóság mint rendes tanárt a kolozsvári főgimnáziumhoz hívta meg, ahol azóta folytatta áldásos működését az 1943. tanév végéig, amikor teljes testi és lelki erőben nyugalomba vonult. Mint tanárt az a ritka kitüntetés érte, hogy a minisztérium az V. fizetési osztály 2-ik fokozatába léptette elő s innen bocsátotta nyugalomba.